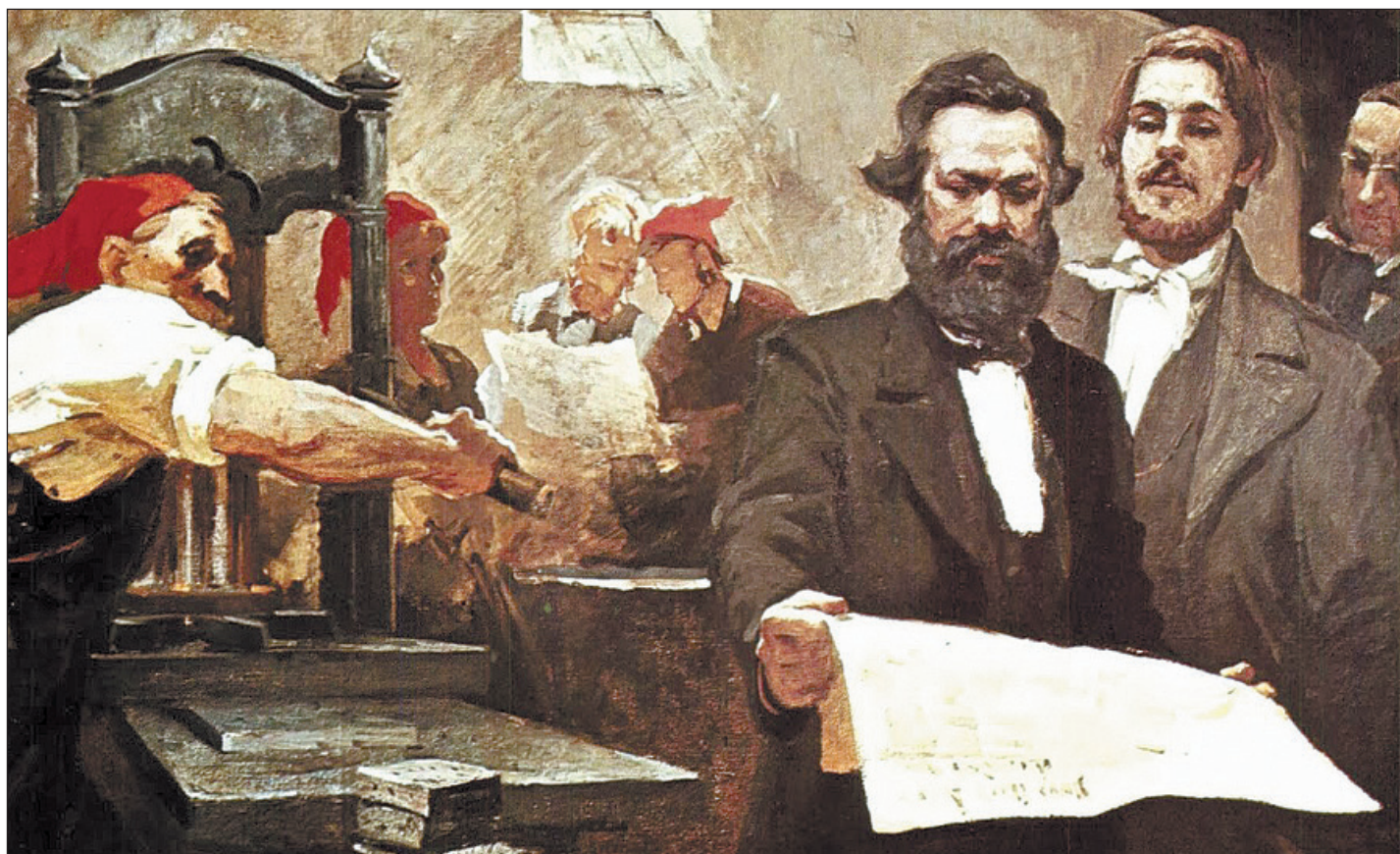

LLIBRES PER PENSAR

D'entrada

Paquita Sanvicén-Torné

No només ens turmenten els vius, també els morts

Ens acompanyen Marx i Engels. Van treballar junts des de 1844 que publiquen *La Sagrada Família*, però Marx té més visibilitat i influència. *El Capital* i *El Manifesto Comunista* són les obres més conegudes, tot i que la bibliografia de Marx és àmplia i Engels té producció pròpia. Ell també va propiciar la publicació del volum II –*El proceso de circulación del capital*– i del III –*El proceso global de la producción capitalista*– de *El Capital*, escrits entre 1863 i 1877, inèdits encara quan mor Marx.

Agafem el títol de *El Capital*. A la introducció al volum I (Londres, 1867) llegim: “Junto a las miserias modernas, nos agobia toda una serie de miserias heredadas, fruto de la supervivencia de tipos de producción antiquísimos y ya caducos, con todo su séquito de relaciones políticas y sociales anacrónicas. No sólo nos atormentan los vivos, sino también los muertos”. (Marx, 1988a: 9) La idea fa pensar, apareix al llibre que comentem: *El Manifesto Comunista*, i és encara vigent.

El Manifesto és, tal com expliquen els autors, el resultat d’haver estat delegats al Congrés polític –Londres, 1847– de La Lliga dels Comunistes, Societat Obrera Internacional. Finalitzat el Congrés, els encarreguen un programa polític, teòric i pràctic. Com diuen, l’objectiu era publicar-lo en anglès, francès, alemany, italià, flamenc i danès.

La 1a edició es fa en alemany al febrer del 1848 i de seguida va ser profusament traduït i reeditat.

Engels al pròleg de 1890 (Marx i Engels, 1999), explica: “El Manifesto ha tenido sus vicisitudes. Calurosamente acogido a su aparición por la vanguardia, entonces poco numerosa, del socialismo científico, no tardó en pasar a segundo plano, arrinconado por la reacción que se inicia con la derrota de los obreros parisienses en junio de 1848 y anatematizado con el anatema de la justicia al ser condenados los comunistas por el tribunal de Colonia en noviembre de 1852. (...) Cuando la clase obrera europea volvió a sentirse lo bastante fuerte para lanzarse de nuevo al asalto contra las cla-

muchos millones de trabajadores de todos los países, desde Siberia hasta California”. (op.cit., 1999)

El Manifesto comença amb un frase cèlebre: “Un espectre plana sobre Europa:

l’espectre del comunisme”. Acaba amb una crida també coneguda: “¡Proletaris de tots els Països, uniu-vos!”. Enmig, un extens programa de quatre blocs temàtics: Burgesos i proletaris; Proletaris i comunistes; Literatura socialista i comunista i Actituds dels comunistes front altres partits de l’oposició.

La lectura atenta encara ara fa reflexionar. Llegim al 1r bloc: “Hasta ahora, todos los movimientos sociales habían sido movimientos desatados por una minoría o en interés de una minoría. El movimiento proletario es el movimiento autónomo de una inmensa mayoría en interés de una mayoría inmensa. (...) Por su forma (...) la campaña del proletariado contra la burguesía empieza siendo nacional”. (op.cit., 1999)

El 2n conté 10 mesures per al canvi. Avisen que caldrà adaptar-les a cada país, moment i circumstància: Expropiar la propietat i aplicar la renda del sòl a les despeses públiques. Forts impostos progressius. Abolir el dret a l’herència. Confiscar la fortuna dels emigrats i els rebels. Centralitzar el crèdit en l’Estat (Banca Nacional). Nacionalitzar els transports. Multiplicar les fàbriques nacionals i els mitjans de producció. Proclamar el deure general de treballar. Articular explotacions agrícoles i industrials. Educació pública i gratuïta per a tots els nens; prohibir treball infantil a les fàbriques; combinar l’educació amb la producció material.

En el 3r fa un repàs als diferents tipus de socialisme: El reaccionari –dividit en socialisme feudal; petitburgès i alemany o vertader socialisme–; el socialisme burges/conservador i el socialisme/comunisme crític-utòpic. En el 4t s’afirma: “Los comunistas apoyan en todas partes cuantos movimientos revolucionarios se planteen contra el régimen social y político imperante. (...) Laboran por llegar a la unión y la inteligencia de los partidos democráticos de todos los países. (...) Abiertamente declaran que sus objetivos sólo pueden alcanzarse derrocando por la violencia todo el orden social existente. Tiemblen las clases gobernantes, ante la perspectiva de una revolución comunista. Los proletarios, con ella, no tienen nada que perder, como no sea sus cadenas. Tienen, en cambio, un mundo entero que ganar”.

És un text revolucionari reflex d’un moment històric concret. Marx conscient que els canvis socials havien fet perdre actualitat al text, escriu al 1872: “Por mucho que durante los últimos veinticinco años hayan cambiado las circunstancias, los principios generales desarrollados en este Manifesto siguen siendo substancialmente exactos. Sólo tendría que retocarse algún que otro detalle. (...) El Manifesto es un documento histórico, que nosotros no nos creemos ya autorizados a modificar”. (op.cit., 1999) Continua sent històric. També, amb la perspectiva temporal amb què cal llegir-lo, un text polític de referència imprescindible.

Grup de Reflexió Sobre Sociologia Contemporània

Aquestes pàgines estan elaborades per l'equip de professors i estudiants de la Universitat de Lleida

adscrit al GESEC, Grup consolidat d'Estudis sobre Societat, Salut, Educació i Cultura.

Feu-nos arribar qualsevol suggeriment, comentari o proposta de llibre a: gercs.udl@gmail.com

Parlem del 'Manifest Comunista'

JOAN MICÓ
DIRECTOR DEL CENTRE DE RECERCA SOCIOLÒGICA DE
L'INSTITUT D'ESTUDIS ANDORRANS

El Manifest del Partit Comunista, més enllà de ser un pamflet revolucionari, és una anàlisi aguda de societat capitalista que en alguns aspectes continua sent actual. Com la resta de l'obra de Marx i Engels es pot considerar un clàssic, una part fonamental de la història del pensament contemporani.

Fins a quin punt es pot responsabilitzar a Marx i a Engels per tot el que s'ha fet després en nom del Comunisme és un debat que perdura: per als seus defensors, Marx no és responsable de les desviacions del seu ideal d'una societat sense classes, sense explotadors i explotats. Per als seus detractors, els seus treballs van sembrar la llavor del totalitarisme, del sotmetiment de l'individu a l'estat. En tot cas, del socialisme "real", no va portar un "home" (ni dona) nou, encara que es pot dir que l'estat del benestar és en certa manera el resultat de la relació "dialèctica" entre el capitalisme i els moviments obrers i d'esquerra influenciats pel marxisme.

En canvi, les anàlisis de Marx aporten moltes claus per entendre la realitat social: situa l'economia i relacions de desigualtat com l'eix per entendre l'evolució de les societats. Inicia una de les principals corrents sociològiques, que posa el punt de mira en el conflicte

i l'antagonisme per explicar la dinàmica social, i continua vigent el seu model per analitzar les societats actuals relacionant coneixements econòmics, sociològics, polítics, culturals. Conceptes com ideologia hegemònica, alienació, entre d'altres, són útils en l'actualitat. Marx ja va parlar de la tendència de les empreses capitalistes a la monopolització i a la constitució de grans societats multinacionals que passen per sobre de les legislacions dels estats i que tenen una influència molt gran sobre el poder polític. També va preveure que continuaria la tendència del capitalisme a crisis econòmiques que produeixen de manera regular precarietat, atur, pobresa i més desigualtat.

Afirma Tom Bottomore que "no hi ha cap altra teoria que hagi demostrat tenir una capacitat més gran per analitzar i definir els problemes que planteja el desenvolupament de les societats, per formular connexions quasi-causals i per provocar debats sobre qüestions teòriques", encara que també diu que "la sociologia marxista és massa arrogant quan proclama la seva capacitat d'entendre i explicar el conjunt de la vida social i no està preparada per reconèixer les limitacions de tota teoria sociològica en relació a l'extraordinària complexitat de la interacció social i a la potencialitat humana d'innovació creadora".

/ Engels, F. (1998) *Del socialismo utópico al socialismo científico*. Barcelona: Debarris

/ Marx, K. (2003). *El 18 Brumario de Luís Bonaparte*. Madrid: Fundación de Estudios Socialistas Federico Engels

/ Marx, K. i Engels, F. (1999). *Manifiesto del Partido Comunista*. Edició digital del Marxists Internet Archive

/ Marx, K. (1998). *Escritos sobre España (extractos de 1854)*. Madrid: Fundación de Investigaciones Marxistas

/ Marx, K.; Engels, F. i Mora, F. (1998). *Construyendo el futuro. Correspondencia política (1870-1895)*. Barcelona: Trotta

/ Marx, K. i Engels, F. (1997). *El manifest comunista*. Barce-

referències bàsiques

lona: Librería Universitaria Barcelona

/ Marx, K. (1988a). *El Capital*. Madrid: Siglo XXI editores

/ Marx, K. (1984). *Manuscritos: economía y filosofía*. Madrid: Alianza

/ Marx, K. (1979a). *Formaciones económicas precapitalistas*. Barcelona: Crítica

/ Marx, K. (1979b). *La miseria de la filosofía*. Barcelona: 7x7

/ Marx, K. (1978). *La transición del capitalismo al comunismo*. Madrid: Ediciones Akal

/ Marx, K. (1978). *Textos sobre educación y enseñanza*. Madrid: Alberto Corazón

/ Marx, K. (1977). *La primera internacional*. Madrid: Fundamentos

/ Marx, K. i Engels, F. (1938). *La Sagrada Familia*. Buenos Aires: La claridad

/ Marx, K. i Engels, F. (1930). *Manifiesto comunista: Manifiesto inaugural de la Asociación Internacional de los Trabajadores*. Barcelona: Europa-América

Amb el suport de la Unitat de Biblioteca i Documentació de la UdL

Victor Garcia Ruiz

L'origen poc brillant d'un pamflet partidista

Tot i ser un tractat polític de vital importància en el seu moment històric, l'origen del Manifest té un naixement una mica menys brillant. Una organització obrera secreta, anomenada la lliga dels justos, encarrega a Marx i Engels l'elaboració d'un programa polític que sintetitzés les idees del socialisme revolucionari. El *Manifest Comunista* és una obra que per si sola no forma part de l'extensa anàlisi històrica de la lluita de classes i el capitalisme que Marx i Engels van dur a terme durant la seva vida, sinó que és un pamflet polític amb la idea d'estendre el socialisme i agitar el proletariat de mitjats del segle XIX (així es refereix el marxisme a la classe treballadora, més concretament als no propietaris dels mitjans de producció) revolucionari d'arreu dels països europeus de l'època industrial.

Molt de l'escrit per Marx i Engels en el Manifest ha perdut vigència avui en dia per raons òbvies, principalment pel seu context històric i la diferència en el temps actual, però la idea subjacent del text i la teoria social desenvolupada, com l'economia política marxista, hereva de la tradició il·lustrada, continua vigent i és eina d'anàlisi de la societat per a molts científics socials, que entenen la societat com un conjunt d'agents polítics "organitzats" en classes que xoquen entre elles generant lluites històriques que desemboquen en revolucions, contrarevolucions, conquestes històriques derivades de la lluita obrera internacional.

Concepte que va entrar en regressió a causa de la reacció de la gran burgesia i l'elit política internacional contra les conquestes socials post Segona Guerra Mundial i per l'auge dels populismes de caràcter postmodern que han anat fragmentant la identitat de la classe treballadora. En el Manifest s'expliquen i contextualitzen les motivacions d'aquests successos i podem entendre part de la nostra realitat. Per això recomano la seva lectura i posterior debat.

Punts de vista

Marc Garcia-Alias

Eines per a entendre algunes coses que passen

Si ens decidim a llegir el *Manifest Comunista*, ho hem de fer sens dubte amb una mirada lliure de prejudicis. Si no ho fem així, ens semblarà una lectura anacrònica i possiblement fora de sentit. El primer que hi trobarem com a mode d'advertència a les poques pàgines, seran un parell de frases amb què ja podem fer-nos una idea (o no) del contingut i la vigència (o no) de l'obra.

La primera resa: "... toda la historia de la humanidad, no ha sido sino, una historia de lucha de clases...". Una encertadíssima reflexió, just després de les diferents vagues que hem vist en aquestes últimes setmanes. Diferents sectors com la sanitat, l'educació, els serveis socials, les emergències... I també de diferents classes socials com el professorat universitari, el funcionariat, el personal assalariat, l'alumnat... Reflex d'aquesta constant lluita de classes a la qual es refereix el Manifest.

L'altra frase del Manifest i fent-se autoreferència a part del seu propi contingut diu: "...la aplicación de los principios dependerá siempre y en todo caso de las circunstancias históricas existentes...". On la meua ment s'ha transportat als voltants del 2008-2010, on en ple frenesí d'acumulació de capital i bombolla immobiliària alimentada pel mateix sistema capitalista, naixia una emergent i "nova" classe social, anomenada classe mitjana, on aquesta intentava deixar endarrere els seus orígens de classe treballadora i context social amb la creació del terme pejoratiu mileurista. Terme que avui en dia ha passat a ser tota una sort si es disposa d'aquest capital i no s'està al límit de la pobresa laboral.

En conclusió, llegir el *Manifest Comunista* ha de ser un exercici d'autocrítica i de reflexió, acotat en el context en què es va escriure i que ens pot donar eines per entendre l'actual realitat, on el sufixes -ista i -isme (cadascú que li fiqui el prefix que vulgui...) colpegen constantment la nostra realitat mediàtica i social en ús populista i que molts cops no sabem a què fan referència realment.